

Πρόλογος

γράφει ο ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΝΤΟΜΑΡΗΣ*

Το ξέσπασμα της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης κερδοφορίας του 2007-08 βύθισε την Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια απρόσμενη οικονομική, κοινωνική και πολιτική κρίση που στον μεγαλύτερο βαθμό της παραμένει ανεπίλυτη και ενεργή.

Η εκδήλωση της κρίσης σε παγκόσμια κλίμακα οδήγησε πολύ γρήγορα στην ένταση του ανταγωνισμού μεταξύ της ΕΕ και των αντίπαλων ιμπεριαλιστικών πόλων. Το κέντρο της Ευρωζώνης αποφάσισε να εκδηλώσει μια πρωτόγνωρη οικονομική επιθετικότητα προς τις χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας και δευτερευόντως προς τη Μεγάλη Βρετανία.

Αυτή τη διπλή ιστορική κίνηση εκδήλωσης καπιταλιστικής επιθετικότητας, από τις πιο ισχυρές στις πιο αδύναμες χώρες της ιμπεριαλιστικής αλυσίδας και ταυτόχρονα από τις εθνικές αστικές τάξεις προς τα εκμεταλλευόμενα εργατικά στρώματα, επιχειρούν να ερμηνεύσουν, να αναδείξουν και να κατανοήσουν, το καθένα από τη δική του πλευρά και θεματική, τα άρθρα του αφιερώματος «Η Ευρωπαϊκή Ένωση σε κρίση: Μαρξιστικές συμβολές διερεύνησης».

Το αφιέρωμα επικεντρώνεται στη σχέση και τη θέση του ελληνικού καπιταλισμού μέσα στο ευρωπαϊκό επικοινωνιακό κέντρο, στο φόντο των ιστορικών και τραγικών πολιτικών γεγονότων του κα-

λοκαιριού του 2015, με την Ελλάδα θέατρο μιας σκληρής ταξικής σύγκρουσης με παγκόσμια σημασία, ανάμεσα στον ελληνικό λαό και στη στρατηγική τής «με κάθε κόστος παραμονής στην ΕΕ».

Παράλληλα, επιχειρείται να αναδειχθεί ο ταξικός και ολοένα πιο αντιδραστικά μεταβαλλόμενος χαρακτήρας της ΕΕ, φωτίζοντας αθέατες όψεις της πρόσφατης αλλά και πρότερης διαδρομής της.

Ο Σταύρος Μαυρουδέας στο κείμενο του για την πολιτική οικονομία της ΕΕ υποθετεί το χαρακτηρισμό του «μεγάλου ασθενή» για τον σύγχρονο καπιταλιστικό κόσμο και με εξαιρετική σαφήνεια και απλότητα καταδεικνύει ευθέως τα αίτια, τα συμπτώματα και τη θεραπεία.

Με σημείο αναφοράς τη θεωρία του ιμπεριαλισμού, επισημαίνει ότι η καπιταλιστική ανασυγκρότηση και ενοποίηση της Δυτικής Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, υπό την ηγεμονία και με την ολόπλευρη στήριξη των ΗΠΑ, είχε χαρακτήρα άμυνας απέναντι στον «εσωτερικό» εχθρό του αναπτυσσόμενου κομμουνιστικού κινήματος και στον «εξωτερικό» εχθρό της ΕΣΣΔ. Το ίδιο αμυντική, αλλά αυτή τη φορά απέναντι στη μονομερή και επιθετική προώθηση των συμφερόντων των ΗΠΑ, ήταν η πορεία της ευρωπαϊκής ενοποίησης την περίοδο της αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κρίσης του 1973-74.

Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ όμως λίγα χρόνια αργότερα έμελλε να αποδειχθεί ξανά, αλλά και με διαφορετικό τρόπο καθοριστική για τη σχέση της Ευρώπης

*** Χημικός μηχανικός,
μέλος ΔΣ Εργασιακού Κέντρου Αθηνών**

με τις ΗΠΑ. Η ραγδαία διείσδυση του ευρωπαϊκού καπιταλισμού στις χώρες του Ανατολικού Μπλοκ εξασφάλισε σημαντική υλική και πολιτική ώθηση, ώστε να απελευθερωθεί από την αμερικανική κηδεμονία και τη βρετανική επιτροπεία και να δεικδοκήσει ευθέως την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία μέσω ενός ανταγωνιστικού αποθεματικού νομίσματος, του ευρώ.

Η ΕΕ χτυπήθηκε από την κρίση του 2007-08 τη στιγμή που επιχειρούσε το μεγάλο άλμα προς τα μπρος. Αντέδρασε και πάλι αμυντικά, επιβάλλοντας μια πολιτική άγριας λιτότητας ιδιαίτερα προς τις «περιφερειακές» οικονομίες, προκαλώντας τεράστια λαϊκή δυσαρέσκεια. Ο Σταύρος Μαυρουδίας «ακουμπά» πάνω σε αυτή την κοινωνική κίνηση χρησιμοποιώντας τη μαρξιστική ταξική ανάλυση απέναντι στους νεωτερισμούς τους οποίους χρησιμοποιούν απολογητικά θεωρητικά ρεύματα και δοκιμάζοντάς τη σε επίκαιρα πολιτικά ζητήματα. Το κείμενό του κλείνει με την αναφορά στη θεωρία της ιμπεριαλιστικής πυραμίδας, την εκμετάλλευση ασθενέστερων ευρωπαϊκών οικονομιών από ισχυρότερες.

Δεν θα μπορούσε να υπάρξει ίσως καλύτερο παράδειγμα εφαρμογής αυτής της θεωρίας από τη μοιραία σχέση της ελληνικής γεωργικής παραγωγής με την ΕΕ, ήδη από το 1961, χρονιά κατά την οποία υπογράφηκε η Συμφωνία Σύνδεσης της Ελλάδας με την ΕΟΚ.

Το κείμενο του *Γιώργου Κάργα* έρχεται να οργώσει το τραχύ έδαφος του ζητήματος της εγχώριας γεωργικής παραγωγής καθ' όλη τη διάρκεια προσαρμογής στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) και να διαλύσει πολλούς μύθους που καλλιεργήθηκαν όλα τα προηγούμενα χρόνια.

Οι περιβόητες επιδοτήσεις συνέτειναν στη συγκέντρωση της γεωργικής γης και εξυπνέτησαν τα συμφέροντα των ισχυρότερων καπιταλισμών στον ευρωπαϊκό παραγωγικό καταμερισμό. Έτσι, η Ελλάδα με την ένταξή της στην ΕΕ μετατράπηκε από εξαγωγέα σε εισαγωγέα αγροτικών προϊόντων και στη

συνέχεια, προκειμένου να παραμείνει στον ευρωπαϊκό παράδεισο, χάρισε στο κεφάλαιο ό,τι είχε δημιουργηθεί με το αίμα και τον ιδρώτα των εργαζομένων και των μικροαγροτών, μέσω των χορηγήσεων και των εγγυήσεων της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδας. Ο Γ. Κάργας, εκτός του ότι παραθέτει εκτενώς ελάχιστα φωτισμένες πτυχές του σύγχρονου ελληνικού αγροτικού ζητήματος και της εκτεταμένης αναδιάρθρωσης που συντελείται στο πλαίσιο άσκησης της «πολιτικής συνοχής» της ΕΕ, μας υποψιάζει και για κάτι ακόμα.

Αναφέρεται στην ταλάντευση της ελληνικής αστικής τάξης για το αν θα έπρεπε στις αρχές της μακρινής δεκαετίας του 1960 να ενταχθεί στην ΕΟΚ ή στην Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), όπου κυριαρχούσε η Αγγλία, και επιπλέον αν θα έπρεπε να είναι πλήρης ένταξη ή κάποιας μορφής ενδιάμεση συμφωνία. Τι συνέβαινε; Ποιες μερίδες του ελληνικού κεφαλαίου διατύπωναν αντιρρήσεις και πώς τελικά αυτές κάμφθηκαν;

Πριν περάσουμε στα κείμενα που αφορούν τον ελληνικό καπιταλισμό, αξίζει να σταθούμε στη Μεγάλη Βρετανία, για την οποία εξαρχής έχει υπονοηθεί ότι αποτελεί σημείο συμπίκνωσης ενδοαστικών ανταγωνισμών.

Ήταν ή όχι επιλογή ορισμένων μερίδων του βρετανικού κεφαλαίου η υποστήριξη του Brexit; Όχι! Απαντά ο *Alex Callinicos* και, ανεξάρτητα από το αν κανείς βρίσκει πολλούς λόγους για να διαφωνήσει μαζί του, το κείμενο που δημοσίευσε αμέσως μετά το δημοψήφισμα της 23ης Ιουνίου 2016 αποτελεί μια πολιτική αφήγηση όχι απλώς ενός αυτόπτη μάρτυρα, αλλά ενός πολιτικά ενεργού μαρξιστή.

«Είμαστε με την Ευρώπη αλλά όχι σε αυτήν, είμαστε συνδεδεμένοι, αλλά όχι τμήμα της» δήλωνε ήδη από το 1930 ο Ουίνστον Τσόρτσιλ και ο *A. Callinicos* δεν χάνει την ευκαιρία να μας το θυμίσει, υπογραμμίζοντας με παραστατικό τρόπο το δυϊσμό του βρετανικού καπιταλισμού. Η Βρετανία επωφελήθηκε από την ΕΟΚ και την ΕΕ καταφέροντας

να χτυπά στο Σίτι του Λονδίνου η μεγαλύτερη οικονομική καρδιά στην Ευρώπη. Στην Ευρώπη, αλλά όχι της Ευρώπης, καθώς τα μάτια των Βρετανών δεν έπαψαν ποτέ να κοιτούν προς τις ΗΠΑ.

Πώς θα έπρεπε να τοποθετηθεί η Αριστερά σε ένα δημοψήφισμα που τέθηκε ανάμεσα στις πτέρυγες των Συντηρητικών; Πόσο επιζήμιο θα ήταν να απέχει; Πόσο έδαφος παραχώρησαν οι Εργατικοί στη φασιστική Δεξιά με τη γραμμή τους για παραμονή και μεταρρύθμιση της ΕΕ;

Σε αυτά και σε αρκετά άλλα ερωτήματα επιχειρεί να απαντήσει ο Α. Callinicos, ανιχνεύοντας την τάση του Brexit στα φτωχά εργατικά στρώματα, αλλά και την πολιτική δυναμική που συνεχίζουν να διατηρούν οι «ιδεολογικές φαντασιώσεις» και οι «αυτοκρατορικές φιλοδοξίες» της αντιευρωπαϊκής πτέρυγας των Συντηρητικών.

Η εθνική δεσπόζουσα στην ταξική πάλη δεν είναι, βέβαια, ένα ζήτημα νέο, αλλά επανέρχεται επίμονα σε κάθε νέα προσπάθεια διεθνοποίησης του κεφαλαίου. Ο Δημήτρης Γρηγορόπουλος επιχειρεί με ενδελεχή τρόπο να αναδείξει ότι η τάση σύγκλισης και υπέρβασης των εθνικών ανταγωνισμών προσκρούει

στην αντίθεσή της, στους ενδοαστικούς ανταγωνισμούς μερίδων του κεφαλαίου και στην ανισόμετρη καπιταλιστική ανάπτυξη στο επίπεδο του έθνους-κράτους.

Η αναθέρμανση του εθνικισμού αποτελεί σήμερα ίσως το πιο σοβαρό κοινωνικό εμπόδιο στη μάχη για έξοδο από την ΕΕ σε κάθε επιμέρους εθνικό κράτος, στο βαθμό που αυτή η μάχη δεν συνδέεται με δημοκρατικά και ταξικά αιτήματα και δεν αντικρίζει τον σοσιαλιστικό ορίζοντα.

Η εμπειρία των λαϊκών, αντιφασιστικών και εθνικοαπελευθερωτικών μετώπων, στην οποία αναφέρεται με κριτικό τρόπο ο Δ. Γρηγορόπουλος, αποτελεί ανεξάντλητη πηγή τακτικών και στρατηγικών δοκιμών της πολιτικής γραμμής της κομμουνιστικής παράδοσης, ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα.

Πιο πρόσφατο δείγμα μιας κατεύθυνσης που δεν κατάφερε να προχωρήσει τον κοινωνικό αγώνα ένα βήμα παρακάτω και οδήγησε σε ήττα, το «αντιμνημονιακό» μέτωπο, με το στοιχείο της εθνικής ανεξαρτησίας από την ευρωπαϊκή σκλαβιά κυρίαρχο και όχι σε σύνδεση με το στόχο της ταξικής απεπίθεσης απέναντι στο εγχώριο κεφάλαιο.

Τη διαχρονική εξέλιξη του μηχανισμού οικονομικής και θεσμικής ενοποίησης της ΕΕ διερευνά το κείμενο του *Παναγιώτη Μαυροειδή*, στο οποίο αναλύεται η διαδικασία μιας ανώτερης προώθησης των καπιταλιστικών συμφερόντων μέσα από τις ευρωπαϊκές Συνθήκες και τα βήματα προς μια ενιαία ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση.

Το ευρωπαϊκό Σύμφωνο Σταθερότητας, η υποχρέωση ισοσκελισμένων και πλεονασματικών προϋπολογισμών, οι απαιτήσεις του Δημοσιονομικού Συμφώνου και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας επιστεγάζουν την άσκηση οικονομικής πολιτικής, όχι μόνο στο επίπεδο της Γενικής Κυβέρνησης, αλλά και στην τοπική αυτοδιοίκηση, στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, στους ασφαλιστικούς φορείς, στους φορείς του κοινωνικού κράτους.

Καταδεικνύεται ο χαρακτήρας της ΕΕ ως μηχανισμού μόνιμης επιβολής Προγραμμάτων Δημοσιονομικής Προσαρμογής, ενώ επισημαίνεται το πολιτικό και κοινωνικό βάθος της πειθάρχησης στους δημοσιονομικούς κανόνες, καθώς και τα στρατηγικά οφέλη που επιτυγχάνει το ελληνικό κεφάλαιο, ανεξάρτητα από την ένταξη στα Μνημόνια.

Η εμπειρία των capital controls και η συνεχιζόμενη επιτροπεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από τον

Μάριο Ντράγκι (Mario Draghi) οδήγησαν ακόμα και θερμούς υποστηρικτές της ευρωπαϊκής δημοκρατίας να αναθεωρήσουν. Το κείμενο του *Διονύση Τζαρέλλα*, λαμβάνοντας υπόψη την κεντρικότητα του ζητήματος της οικονομικής πειθάρχησης, διερευνά τη διαδικασία θεσμικού μετασχηματισμού της ΕΕ και του ευρώ.

Οι ολοένα και πιο στεγανοποιημένες μορφές λήψης απόφασης, μέσα σε άτυπα, μη θεσμικά κατοχυρωμένα όργανα, όπως το Eurogroup, οι *ad hoc* μηχανισμοί διάσωσης κρατών και τραπεζών και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η εκτεταμένη τροποποίηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας σε περαιτέρω αντιδραστική κατεύθυνση, η υποβάθμιση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε ρόλο συμβουλευτικό εγγράφουν τον νέο κοινωνικό και ταξικό συσχετισμό στις δομές της ΕΕ.

Ο Δ. Τζαρέλλας εντοπίζει τη σημασία της ανάδειξης των άτυπων εκτελεστικών δομών της ΕΕ σε πρωτεύοντες και κυρίαρχους, κυρίως σε ό,τι αφορά τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και των νομισματικών ροών στις χώρες της Ευρωζώνης. Όπως επίσης και την προσπάθεια ανάδειξης της ΟΝΕ σε παράγοντα χάραξης και παραγωγής πολιτικών με στόχο την προστασία της ευρωπαϊκής αστικής τάξης από τη συνεχιζόμενη έκθεση στην κρίση.

Ο υφέρπων ιμπεριαλιστικός, αντερ-γατικός χαρακτήρας των «τεχνοκρατικών» και δήθεν «ουδέτερων» πλευρών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης αντικαθίσταται από την ευθεία παρέμβασή τους στα πολιτικά πράγματα, προωθώντας την αδιαμεσολάβητη κυριαρχία της αστικής τάξης χωρίς το «εμπόδιο» του Ευρωκοινοβουλίου και των ταξικών εκπροσωπήσεων που μεταφέρει.

Η διαδικασία της δημοσιονομικής πειθάρκησης χρειάζεται όμως να επιτύχει και ορισμένους ιδεολογικούς στόχους πριν μπορέσει να εφαρμοστεί. Μόνο τυχαία δεν είναι η διαρκής επικοινωνιακή καμπάνια στις χώρες του κέντρου της Ευρωζώνης, και ειδικά στη Γερμανία, για τους δήθεν «τεμπέληδες» λαούς του ευρωπαϊκού Νότου, προκειμένου να πειστούν ευκολότερα οι «εργατικοί» λαοί του Βορρά για την «αναγκαιότητα» των τραγικών κοινωνικών επιπτώσεων από τα «Πακέτα Διάσωσης» προς την Ελλάδα, την Κύπρο, την Πορτογαλία.

Η «limpieza de sangre» [καθαρότητα του αίματος], που πρώτη η ισπανική Ιερά Εξέταση χρησιμοποίησε για να εξοντώσει τους Εβραίους και τους εναπομείναντες Άραβες, είναι, κατά μία έννοια, ακόμη παρούσα, όπως μας θυμίζει στο κείμενό του για το κράτος, το έθνος και την καπιταλιστική χρησιμότητα της εθνικής συνείδησης ο *Μπάμπης Συριόπουλος*.

Σήμερα με την κυριαρχία υπερεθνικών και πολυεθνικών ολοκληρώσεων και μονοπωλίων, με την κατάσταση

επιτροπείας από τα διευθυντήρια των Βρυξελλών, με την επανειλημμένη παραβίαση του Συντάγματος, με την ιδιωτικοποίηση εθνικών υποδομών στο ξένο κεφάλαιο, αναδεικνύεται από τα πράγματα ένα νέου τύπου εθνικό ζήτημα.

Προτάσσεται η ανάγκη πολιτικής επαναστατικής πάλης πρώτα και κύρια απέναντι στην ίδια την ελληνική αστική τάξη, που στοχοποίησε τους εργαζομένους ως τεμπέληδες και διεφθαρμένους και παραμένει φανατικά στρατευμένοι στο «Μένουμε Ευρώπη». Οι δήθεν «ξένοι επικυριάρχοι» της ΕΕ και του ΔΝΤ δεν είναι παρά ο καθρέφτης των επιδιώξεων της ελληνικής αστικής τάξης που προσφέρει «γη και ύδωρ» στα ξένα κεφάλαια εκλιπαρώντας για βοήθεια και στήριξη στον εντεινόμενο πόλεμο απέναντι στην εργατική τάξη.

Ο Μ. Συριόπουλος, διαχωριζόμενος εξίσου από επιφανειακές περί έθνους αντιλήψεις, επιμένει σε μια εξαιρετικής σημασίας διαπίστωση, ελάχιστα διαδεδομένη, παρ' ότι απόλυτα ενταγμένη στον λενινιστικό τρόπο σκέψης: Υποστηρίζει ότι το έθνος, η πατρίδα, το κράτος και οτιδήποτε σχετικό κατόρθωσε η αστική τάξη να χρησιμοποιήσει για την απόκρυψη των ταξικών αντιθέσεων πίσω από εθνικούς στόχους δεν αποτελούν μονοσήμαντα δημιουργήματα της αστικής τάξης, αλλά δημιουργήματα της ταξικής πάλης και άρα εγγράφουν ταυτόχρονα και πολιτιστικά, κοινωνικά, θεσμικά και ταξικά αποτυπώματα των εργαζόμενων εκμεταλλευόμενων μαζών.

Ο Άρης Βελουχιώτης στον ιστορικό λόγο του στη Λαμία αποδέχεται όλους τους εθνικούς μύθους προκειμένου να συνομιλήσει με το λαό στη γλώσσα του· μιλά για τη σοφία της αρχαίας ελληνικής φυλής, που η προκοπή της δεν έσβησε μέσα στα χρόνια και που θα μπορούσε ξανά να πάρει από το χέρι ολόκληρη την ανθρωπότητα και να την οδηγήσει σε ένα νέο (σοσιαλιστικό) βήμα. Ο Άρης λοιπόν, την ίδια στιγμή που υποκλίθηκε στους αστικούς μύθους, έμεινε στην ιστορία για την αδιαλλαξία που επέδειξε απέναντι στη δική του αστική τάξη.

Μια αστική τάξη που συνεχώς επιβελιώνει την αδυναμία της να επικρατήσει απέναντι στον ταξικό της αντίπαλο χωρίς τη συνεχή καθοδήγηση και υλική ενίσχυση από την ΕΕ. Δεν είμαστε, βέβαια, στην περίοδο που τα αγγλικά τάνκς επισκέφθηκαν την Αθήνα για να αποκαταστήσουν την καπιταλιστική τάξη απέναντι στον ΕΛΑΣ και τον Άρη. Στις μέρες μας η καπιταλιστική τάξη διατηρείται μέσω της κοινωνικής συμμαχίας που οικοδομεί το κεφάλαιο με ορισμένες ενδιάμεσες, μη θεμελιώδεις τάξεις, προσφέροντάς τους ένα μέρος από το παραγόμενο κοινωνικό προϊόν και μια καλύτερη θέση από την κοινωνική πλειοψηφία.

Με τις «επιδοτήσεις», τα ΕΣΠΑ και τα ευρωπαϊκά προγράμματα χρηματοδότησης σε πολύ συγκεκριμένη κατεύθυνση και με πολύ συγκεκριμένες προϋποθέσεις συνεισφέρει η ΕΕ στην ελληνική αστική τάξη, όπως πολύ αναλυτικά παρουσιάζει στο κείμενό του ο *Στράτος Βουραζέρης*.

Χρηματοδοτήσεις που επ' ουδενί δεν οδηγούν σε αύξηση των θέσεων εργασίας, αλλά των δίμηνων και τετράμηνων «ευκαιριών» απασχόλησης στις επιχειρήσεις, στο κράτος και στην τοπική αυτοδιοίκηση (π.χ. παιδικοί σταθμοί)· χρηματοδοτήσεις με στόχο να ανακάμψει η κερδοφορία του ελληνικού κεφαλαίου στους τομείς που η ΕΕ του καθορίζει και του επιτρέπει: στην ενίσχυση υπηρεσιών υψηλής τεχνικής αξίας με ταυτόχρονη ευελιξία εργασιακών σχέσεων (εργασία από το σπίτι, small jobs) και στην

«απαγόρευση» καπιταλιστικής ανάπτυξης στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας (κλειστό μπρώο οιοπαραγωγών).

Αυτή η φαινομενικά παράδοση ανισομετρίας, που καταλήγει σε έναν ωμό καταμερισμό και επεμβατισμό, με τυπικό παράδειγμα την επιβολή πλαφόν στην παραγωγή των ελληνικών κρασιών ώστε να μην κινδυνεύσει το γαλλικό μερίδιο της αγοράς, προδίδει μια άνιση αλλά και ταυτόχρονα ενιαία σχέση.

Γιατί οι κυρίαρχες μερίδες της αστικής τάξης στην Ελλάδα υπερασπίζονται με τέτοια μανία την παραμονή στην ΕΕ, παρά το γεγονός ότι πλήττονται από ορισμένες επιμέρους επιλογές της; Πόσο καθοριστική είναι η σύγκρουση του ελληνικού κεφαλαίου με τον εσωτερικό ταξικό αντίπαλο στη διαμόρφωση των διεθνών συμμαχιών του;

Σε αυτά τα κορυφαία ερωτήματα απαντά με απλότητα και εξαντλητική τεκμηρίωση το άρθρο του *Αλέξανδρου Καπακτσή*, μεταφέροντάς μας από την Κομμούνα της Θεσσαλονίκης του 1342 στη Συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή του 1774, περιπλανώμενος στα πρώτα ελληνικά αστικά κέντρα του 1800 στο Μέτσοβο, στα Αμπελάκια, στη Θεσσαλονίκη, στη Σμύρνη, ταξιδεύοντάς μας στις ελληνικές παροικίες της Οδησού, της Τεργέστης, της Αλεξάνδρειας.

Περιγράφοντας τον κοινωνικό μηχανισμό διαμόρφωσης της πρώιμης ελληνικής αστικής τάξης στο διεθνοποιημένο βαλκανικό περιβάλλον, το κείμενο του Α. Καπακτσή μάς εισάγει στην πρωτόλεια διαστρωμάτωσή της, στα στοιχεία του εσωτερικού ανταγωνισμού της, αλλά και στην κοινή συνεισφορά της στη δημιουργία της εθνικής συνείδησης. Αποδεικνύεται ότι οι αντιφατικές επιδιώξεις των Φαναριωτών, των βιοτεχνών και των εμπόρων, των εφοπλιστών και των αστικοποιημένων τμημάτων των κοτζαμπάσπηδων τελικά συμπύκνωθηκαν στη συγκρότηση εθνικού κράτους.

Η άμεση στρατιωτική εμπλοκή των Μεγάλων Δυνάμεων στη Ναυμαχία του Ναυαρίνου αποτελεί τη συμβολαιογραφική πράξη σύνδεσης του ευρωπαϊκού κεφαλαίου με τις τύχες του ελληνικού

καπιταλισμού. Ενώ η ανάπτυξη ιμπεριαλιστικών προδοκιών που τελειώνουν με τη Μικρασιατική Καταστροφή, η προσπάθεια αστικού εκσυγχρονισμού, η Δικτατορία του 1936 αποτελούν φάσεις σύσφιξης των σχέσεων της ελληνικής αστικής τάξης με το ξένο κεφάλαιο, που έχει πια εδραιώσει τα συμφέροντά του στην Ελλάδα και δεν είναι διατεθειμένο με τίποτα να τα χάσει. Ακόμα και αν πρέπει, ανταποκρινόμενο στα κελεύσματα της πανικόβλητης ελληνικής αστικής τάξης, να ξεκινήσει πρόωρα τον Ψυχρό Πόλεμο ρίχνοντας βόμβες Ναπάμπ στα απάτητα βουνά, στα κάστρα της Λευτεριάς του ΔΣΕ.

Η Συμφωνία Σύνδεσης και στη συνέχεια η πλήρης ένταξη στην ΕΟΚ αποτελούν επιστέγασμα μιας μακράς ιστορικής πορείας υπαγωγής του ελληνικού κεφαλαίου στην ασφάλεια και στην προστασία που του προσφέρει το ευρωπαϊκό κεφάλαιο απέναντι στον διερκερή εσωτερικό κίνδυνο της εργατικής ταξικής χειραφέτησης.

Η εμμονική πρόσδεση στην ΕΕ δεν αποτελεί μόνο απάντηση στις πολιτικές και κοινωνικές δυνατότητες της εργατικής τάξης στην Ελλάδα, αποτελεί και ομολογία των χαμηλών δυνατοτήτων του ελληνικού καπιταλισμού.

Το κείμενο του *Δημήτρη Μπλάνα* αναλύει τον σχεδόν μονοσήμαντα εκτατικό

χαρακτήρα της εκμετάλλευσης στην Ελλάδα, υποστηρίζοντας ότι ιδιαίτερα σε αυτή τη φάση εκδήλωσης της κρίσης η παραμονή της Ελλάδας στην ΕΕ αποτελεί ομπρέλα προστασίας για τον ελληνικό καπιταλισμό από την έκθεση στον διεθνή ανταγωνισμό.

Οι ιστορικές αδυναμίες του ελληνικού κεφαλαίου, με κυριότερη την έλλειψη διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας, τη μόνιμη υστέρηση στον τομέα της οργάνωσης και του σχεδιασμού της παραγωγής, καθιστούν υποχρεωτική για τις ελληνικές εξαγωγές την επιλογή του ρυθμισμένου ευρωπαϊκού περιβάλλοντος.

Ένα περιβάλλον που δεν είναι ακριβώς ενιαίο και ισότιμο για όλες τις χώρες, αλλά μπορεί να λειτουργήσει με μια ορισμένη ιεραρχία και συνάφεια, όπως γλαφυρά αναλύεται στο κείμενο των *Bruno και Guglielmo Carchedi*, σε μετάφραση Δημήτρη Γρουμπού και επιμέλεια Δημήτρη Οικονομάκη.

Εδώ υποστηρίζεται η θέση ότι ο εθνικός ιμπεριαλιστικός χαρακτήρας ορισμένων κρατών της ΕΕ, παρ' ότι παραμένει ενεργός, υποτάσσεται στον ενιαίο ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα της ΕΕ ως σύνολο, γεγονός που ερμηνεύει σε μεγάλο βαθμό γιατί ορισμένες «εθνικές» υποχωρήσεις γίνονται τόσο εύκολα ανεκτές από τα εγχώρια κεφάλαια στον

ορίζοντα ενός υπέρτερου στρατηγικού συμφέροντος.

Ορίζονται που καθορίζεται πρώτα και κύρια από το αμοιβαίο όφελος μεταξύ των κυρίαρχων ευρωπαϊκών κρατών που ίδρυσαν την ΕΟΚ, προσφέροντας σε ένα κοινό μέλλον το αποικιακού χαρακτήρα ιμπεριαλιστικό παρελθόν τους, ως αντιστάθμισμα στην άνοδο των ταξικών αγώνων, στα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα και στην αποαποικιοποίηση, στην ανάπτυξη του κομμουνιστικού κινήματος.

Η ΚΑΠ ήδη από το 1962 ενέγραψε με την πολιτική διαμεσολάβηση των Χριστιανοδημοκρατών ορισμένα κοινωνικά συμφέροντα κυρίαρχων μερίδων των αγροτών, εξασφαλίζοντάς τους υψηλότερες τιμές πώλησης από τις πολύ χαμηλότερες τιμές στην παγκόσμια αγορά, επιβάλλοντας έναν συλλογικό κρατικό παρεμβατισμό-προστατευτισμό για την ευρωπαϊκή γεωργική παραγωγή. Αυτή η «εξωτερική» άμυνα είναι, βέβαια, η άλλη όψη της «εσωτερικής επίθεσης» που υπαγορεύει την ποσότητα και το είδος όχι μόνο των εισαγωγών στην ΕΕ, αλλά και των επιμέρους εθνικών παραγωγών.

Αυτός ο διπλός (εσωτερικός-εξωτερικός) προστατευτισμός αποτελεί δομικό στοιχείο του ενδοϊμπεριαλιστικού ανταγωνισμού ΗΠΑ-ΕΕ, με τις ΗΠΑ να έχουν αναδειχθεί στον πιο σφοδρό πολέμιο της ΚΑΠ και να έχουν καταφέρει τη συνεχή πώση των τιμών παρέμβασης. Ταυτόχρονα, η ΚΑΠ συνεχίζει να αποτελεί σημαντικό εργαλείο του ευρωπαϊκού ιμπεριαλισμού και μέσο επιβολής της μορφής της αγροτικής παραγωγής των κυριαρχούμενων μη ευρωπαϊκών χωρών όσο και των χαμηλότερων κρίκων στην ιμπεριαλιστική ευρωπαϊκή αλυσίδα.

Σύμφωνα με το κείμενο του *Γιώργου Βασσάλου*, η οικοδόμηση της ΚΑΠ και της ευρωπαϊκής αγοράς χάλυβα αποτελούν τα πρώτα βήματα προς τη μετέπειτα Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά της Συνθήκης του Μάαστριχτ, που αποτελεί πυρήνα των θεσμών της ΕΕ και της επιτρέπει με τη συνεχή παραγωγή αντερ-

γατικής νομοθεσίας να επεμβαίνει όλο και περισσότερο στην αγορά εργασίας.

Καθοριστικό ρόλο στην παραγωγή της νομοθεσίας ρύθμισης της ευρωπαϊκής αγοράς αποδίδεται στον χρηματοπιστωτικό τομέα, αναδεικνύοντας διεξοδικά πόσο σημαντικός είναι ο βαθμός διείσδυσης των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα στη θεσμική ραχοκοκαλιά της ΕΕ. Το βάθος της διείσδυσης αποτυπώνεται στο βαθμό αυτονόμησης των χρηματοπιστωτικών «αγορών» έναντι του «δημοκρατικού» ελέγχου των θεσμών στην ΕΕ, ο οποίος αποδεικνύεται υπέρτερος και των ΗΠΑ.

Το αφιέρωμα κλείνει με το κείμενο του *Γιώργου Ρούση*, ανοίγοντας την πολιτική συζήτηση στο επείγον πολιτικό καθήκον εξόδου της Ελλάδας από την ΕΕ.

Θεμέλιο αυτής της αναγκαίας πολιτικής και κοινωνικής προσπάθειας οφείλει να αποτελέσει η αποκάλυψη του αντιδημοκρατικού, ιμπεριαλιστικού και γραφειοκρατικού χαρακτήρα της ΕΕ με την ενεργοποίηση όλων των διαθέσιμων θεωρητικών και υλικών αποδείξεων. Αλλά και η αποκάλυψη της πιο επικίνδυνης πολιτικής πλάνης που και η ίδια η ΕΕ διακινεί, μέσα στο εμπόριο ελπίδας προς τους ευρωπαϊκούς λαούς, ότι θα μπορούσε δήθεν και εφόσον «οι συνθήκες το επιτρέψουν» να προσαρμοστεί σε ένα πιο φιλολαϊκό πολιτικό πλαίσιο.

Η λαϊκή συνειδητότητα παραμένει ενεργά έτοιμη απέναντι στην ΕΕ, έχοντας ουσιαστικά απορρίψει το σύνολο της πολιτικής της αφού σε κάθε χώρα οι ενδοαστικές αντιθέσεις υπό την πίεση του λαϊκού παράγοντα αναγκάστηκαν να προσφύγουν στη λαϊκή ετυμηγορία.

Η σύγκλιση των αντικαπιταλιστικών κομμουνιστικών δυνάμεων στο *στόχο της άμεσης εξόδου από την ΕΕ* αποτελεί λυδία λίθο και κρίκο της σύγχρονης συνολικής αντικαπιταλιστικής πολιτικής και στρατηγικής για το σοσιαλισμό και τον κομμουνισμό της εποχής μας, καθώς συμπυκνώνει την ουσία της ταξικής αντιπαράθεσης για την ανατροπή ή την καταστροφική επιβολή της υπεραντιδραστικής πολιτικής του κεφαλαίου στην Ευρώπη. **Τ**